

O nejlepším státě

XXI. Zřetel k rozdílům pohlaví

In: Bernard Bolzano (author); Martin Jašek (other): O nejlepším státě. (Czech). Plzeň: M. Jašek, 1934. pp. 179--183.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400052>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

KAPITOLA XXI.

ZŘETEL K ROZDÍLŮM POHLAVÍ.

A. POVINNOSTI STÁTU V TĚ PŘÍČINĚ. B. TŘINÁCT ZÁKLADNÍCH USTANOVENÍ, TÝKAJÍCÍCH SE: a) VYUČOVÁNÍ A ŠKOLSTVÍ, b) LITERATURY A UMĚNÍ, c) UČENÍ O CELIBÁTU, d) SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA MLÁDEŽE, e) UCHÁZENÍ SE O PŘÍZEŇ DRUHÉHO POHLAVÍ, f—k) SŇATKŮ A MANŽELSTVÍ, l) DĚTÍ, ZVLÁŠTĚ NEMANŽELSKÝCH, m) POSTAVENÍ MANŽELŮ VZHLEDEM K ZÁKLADNÍM PRÁVŮM OBČANSKÝM, n) ÚCTY K ŽENĚ A MATCE.

Jeden z nejdůležitějších požadavků, jaký třeba klásti *ústavě* a vůbec — celkovému zařízení státu, jeden z *nejhlavnějších jejích úkolů* jest: náležitá správa *věcí pohlavních*.

1. Moderní stát a problém pohlavní.

Stát má pečovati ve svém zřízení, aby pud ten nepřiváděl k *výstřednostem*, k *mravní zkáze* občana, nýbrž aby — pokud možná — přispěl k *zdokonalování* pokolení lidského a ke *štěstí* člověka.

A tu bude třeba především:

a) brániti všemu, co pud tento dráždí [*předčasně*] a *nevčasně*, zejména pak všemu, co [v tom směru] dráždí *obrazivost člověka*¹⁾;

2. Dva hlavní úkoly.

b) s druhé strany však jest třeba *poučiti* občana a vésti jej k tomu, by se *nevyhýbal stavu*, v němž jest dovoleno řádem státu *ukájeti* tento pud.

Bude tedy — myslím — třeba uplatniti tyto *zásady* [ve státě zařízeném účelně]:

3. Třináct ustanovení zásadních.

1. Již *ve školách* — ovšem pro věk již *dospělejší*²⁾

1) Kap. XVII. [O *umění*] i níže — ustanovení odst. 2. a pod čarou pozn. 3!

2) Kap. VIII. [str. 92: O *školách pokračovacích*].

- a) Škola a výchova. — dostaniž se poučení o tom mládeži, co zařídil moudře bůh k uchování pokolení lidského, o povinnostech z toho plynoucích, zejména však o *neštěstí* a *zlu*, jaké plyne z toho, budí-li se pud ten *předčasně*; poučení ovšem jenom tolik, kolik se ho hodí [pro ten věk] a kolik ho vskutku potřeba.
- b) Literatura a umění. 2. Myslím dále, že v nejlepší státě nebudou se nikde trpěti, za *žádnou* [zkrášlující] *zámkou*: knihy, malby, *obrazy* a jiné věci, které *dráždí* tento pud, naplňují obrazivost *smyslnými představami* n. pod., nýbrž nejen *škola* rozumovou výchovou, ale také *umění* svou *mocnou pomocí* budou směřovati k tomu, by se k *jasným pojmům* družilo i *ušlechtilé* [mravní] *cítění*³⁾.
- c) Učení celibátu. 3. Kdyby se někde objevil v lidu tu a tam *předsudek*, že stav *panický* [anebo *panenský*] jest *dokonalější* než *manželský*, nehledíc k zvláštním poměrům, které ho někdy *vyžadují*⁴⁾, budiž snaha *předsudek* ten *náležitým poučením odstraniti*⁵⁾.
- d) Mládež. 4. Není neobvyklým v našich dnešních poměrech, že se mládež — jmenovitě *mužská* — »odpoutává« jaksí od rodičů *v době pohlavního dospívání*, stýkajíc se s *mládeží*, třeba ovšem zase jenom *téhož pohlaví*, což však přesto působí jen neblaze na *vývoj povahy*, ježto jeden zkažený a lehkovážný soudruh zkazí na sta jiných⁶⁾.

³⁾ Srv. poznámky o t. zv. »*estetickém immoralismu*« a poměru Bolzanově k němu! [Dodatečné poznámky ke kap. XVII.].

⁴⁾ Kap. VII., str. 77. [Či míněny tu ještě jiné »*zvláštní poměry*«? Srv. str. 182 a dodatečné poznámky!].

⁵⁾ Tamtéž, pozn. 3a.

⁶⁾ Sic! Srv. však i kap. VIII., str. 96.

Budiž tedy v našem státě pokládáno za něco, [co není — »fair«], co odporuje *vyklostem* a *mra-
vům*^{6a)}, by si mladí lidé, ať již toho, ať onoho po-
hlaví, tím méně však *obojího dohromady*, tvořili
kroužky, společnosti *bez účasti dospělých*.

Jeř
chování.

Spatříme tedy [v našem státě] na místech [anebo
v místnostech] určených k *zábavám*⁷⁾ s dětmi vždy
také jejich *rodiče*, při čemž si ovšem mládež (obo-
jího pohlaví) vytvoří *vlastní kroužky*, avšak jenom
tak, že se v nich ukáže buď ten anebo jiný z lidí do-
spělých, aby dal směr jejich zábavám, rozmlouval
s nimi, naslouchal jejich hovorům, tu něco pochvá-
lil, tu snad i něco vytkl. Mládež bude mít i takto
dosti možnosti, aby se poznala, aby se našli ti, kdo
— pro sebe jsou *stvořeni*.

5. I v našem státě se — myslím — bude slušeti,
by se *jinoch* ucházel o přízeň *děvčete*, nikoli *na-
opak*⁸⁾!

e) Před
sňatkem.

6. Sňatku předcházejtež *ohlášky v zákonitých ter-
mínech*.

f) Jeho
ohlášení.

7. Svazek manželský jest pokládati za něco, co
vlastně *navždy váže manžele*.

g) Uzavření
a
rozvod.

Nesmí tedy býti nikdy uzavírán s *úmyslem*, že bude
později někdy *rozvázán*.

*Stát dovolujž však rozvody ve zvláštních přípa-
dech*, ovšem jenom *ze závažných důvodů*⁹⁾.

^{6a)} v očích *veřejného mínění* [na něž budiž působeno prostředky, o ja-
kých mluví *jiné kapitoly díla*: VII. (na str. 79), VIII. (str. 93 a nn. O lido-
výchově), XVI. atd.].

⁷⁾ Kap. XXIV.

⁸⁾ »Kleinigkeitskrämerei«? [Viz dodatečné poznámky!].

⁹⁾ Sic! [Psáno v r. 1831! Spisovatel — *katolický kněz!*].

h) Překážky sňatků. 8. Chudoba jedné neb druhé strany anebo i obou stran nebude na překážku sňatku, ježto každý zdravý člověk, něčemu se naučivší, vydělá si práci, kolik třeba k obživě. Na výchovu dětí přispívějš mu *obec* [stát^{9a}].

Stejně třeba pokládati za krutost, aby jakýkoliv *poměr služební* nutil občana, který jest *dospělý a zdrav*, vyhýbati se manželství.

Nebudou se tedy poměry takové od státu ani *trpěti*¹⁰).

i) Druhý sňatek. 9. Druhý sňatek nebud' pokládán za něco, co by bylo jakkoliv už k necti občana, byl-li první sňatek *smrti manželovou* nebo *soudně* (po zákonu) *rozvázán*.

k) Sňatky osob příbuzných. 10. Sňatek osob, sobě blízkých, — otce s dcerou, syna s matkou, sourozenců a t. d. — bude ovšem *zakázán*.

Žili-li však zasnoubení dříve, než se poznali, v takových poměrech, že v *době*, kdy jejich náklonnost *vznikla*, o svém příbuzenském svazku ani *nevěděli*, *nespatřujž* v tom stát překážku manželství¹¹).

l) Děti nemanželské. 11. Děti *nemanželské* nepykejtež nijak za hřích rodičů, nýbrž mějtež ve *všem rovnost* s dětmi zplozenými v *řádném manželství*¹²).

m) Žena a zákl. práva občanská. 12. Při *hlasování* občanstva mějž hlas nejenom *muž*, ale i *žena*, avšak jenom tehdy, jsou-li oba *svorní* v hlasování; bud' pak jejich sjednocený hlas platnosti *dvou hlasů*.

^{9a}) Kap. XXVI. [str. 207 a nn.: 1. »položka« státního rozpočtu].

¹⁰) Výše — str. 180 pod čarou pozn. 4.

¹¹) Již *uskutečněného*? Či dokonce teprve i *zamýšleného*? Srv. dodatečné poznámky!

¹²) Výše [str. 181] pozn. 9!

Místo, kde byla psána některá z hlavních děl Bolzanových a kde v květnu roku 1831 dokončen byl také tento jeho spis o státi.

2. VESNICE TĚHOBUZ NA PACOVSKU V ČECHÁCH.

*Nejsou-li však svorni v hlasování, ztrácejtež hlas oba*¹³⁾.

13. Ježto o život a zdraví dětí, o jejich *výchovu* ^{f) Příjmení dětí.} mají matky často *větší zásluhy* než otcové, není zcela správné, že děti uchovávají pak jméno pouze *otcovo*, nikoli však *matčino*. Ježto však není možné, aby dostávaly obojí (neboť by to vedlo k rozšíření jmen do nekonečna), bylo by snad nejlépe, aby jméno *otcovo* dědili *synové, dcery* však — *matčino*¹⁴⁾.

---

¹³⁾ Sic! Velmi důležité a *charakteristické pro Bolzanovy názory!* Kdo se nedovede *shodnouti ve vlastní rodině, s člověkem sobě nejbližším, není schopný politické práce veřejné!* Srv. *předmluvu překladatelovu* str. XXIX a *dodatečné poznámky!*

¹⁴⁾ »Kleinigkeitskrämerei«? — Srv. *dodatečné poznámky!*